

ΤΜΗΜΑ ΕΒΔΟΜΟ

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του, την 1^η Μαρτίου 2022, με την ακόλουθη σύνθεση: Σωτηρία Ντούνη, Αντιπρόεδρος, Πρόεδρος του Εβδόμου Τμήματος, Αργυρώ Μαυρομάτη και Ευαγγελία Σεραφή, Σύμβουλοι, Ελένη Νικολάου και Ιωάννης Νταλαχάνης (εισηγητής), Πάρεδροι που μετέχουν με συμβουλευτική γνώμη.

Γενικός Επίτροπος της Επικρατείας: Παραστάθηκε ο Αντεπίτροπος της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο Ιωάννης Κάρκαλης, κωλυομένου του Γενικού Επιτρόπου της Επικρατείας.

Γραμματέας: Πελαγία Κρητικού, Προϊσταμένη Τμήματος, δικαστική υπάλληλος με βαθμό Α΄.

Για να αποφασίσει σχετικά με την από 24.1.2022 (ΑΒΔ: .....)
προσφυγή:

Του δευτεροβάθμιου οργανισμού τοπικής αυτοδιοίκησης με την επωνυμία «.....», που εδρεύει στην ..... (.....
.....), με ΑΦΜ ....., νομίμως εκπροσωπούμενου, το οποίο δεν παραστάθηκε.

Για την ανάκληση της ... Πράξης του Ε΄ Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Υπέρ της προσφεύγουσας Περιφέρειας και κατά του κύρους της προσβαλλόμενης πράξης παρεμβαίνει η ανώνυμη εταιρεία με την επωνυμία «.....» και διακριτικό τίτλο «.....», που εδρεύει στην ..... (οδός ..... αριθ. ....), με ΑΦΜ ....., η οποία παραστάθηκε διά των πληρεξουσίων δικηγόρων της Θεόδωρου Τζαμαλούκα (Α.Μ./Δ.Σ.Α. 818) και Αναστάσιου-Ευγένιου Χριστοφιλόπουλου (Α.Μ./Δ.Σ.Α. 24563).

Το Ελληνικό Δημόσιο εκπροσωπείται νόμιμα από τον Υπουργό Οικονομικών, ο οποίος παραστάθηκε διά της Παρέδρου του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους Στελιανής Κουστουμπάρδη.

Κατά τη συνεδρίαση το Δικαστήριο άκουσε:

Τους πληρεξούσιους δικηγόρους της παρεμβαίνουσας, οι οποίοι ζήτησαν την παραδοχή της προσφυγής και της παρέμβασής της.

Τη δικαστική πληρεξούσια του Ελληνικού Δημοσίου, η οποία δήλωσε ότι επαφίεται στην κρίση του Δικαστηρίου. Και

Τον Αντεπίτροπο της Επικρατείας, ο οποίος πρότεινε την απόρριψη της προσφυγής.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση το Δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη εξ αποστάσεως κατ' άρθρο 295 παρ. 2 του ν. 4700/2020, με την παρουσία όλων των ανωτέρω μελών του.

Αφού άκουσε την εισήγηση του Παρέδρου Ιωάννη Νταλαχάνη

Μελέτησε τα στοιχεία του φακέλου

Σκέφθηκε σύμφωνα με τον νόμο και αποφάσισε τα ακόλουθα:

1. Για την άσκηση της υπό κρίση προσφυγής δεν απαιτείται η καταβολή παραβόλου (βλ. άρθρα 335 παρ. 1, 336 παρ. 1 και 308 παρ. 3 του ν. 4700/2020, Α'127).

2. Με την υπό κρίση προσφυγή ζητείται η ανάκληση της ..... πράξης του Ε' Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου, με την οποία κρίθηκε ότι κωλύεται η υπογραφή του σχεδίου της 1^{ης} συμπληρωματικής σύμβασης μεταξύ της προσφεύγουσας Περιφέρειας και της παρεμβαίνουσας ανώνυμης εταιρείας με την επωνυμία «.....» και τον διακριτικό τίτλο «.....», συμβατικής δαπάνης 493.493,18 ευρώ, για την εκτέλεση του έργου «Αντιμετώπιση απρόβλεπτων προβλημάτων οδικής ασφάλειας στο επαρχιακό οδικό δίκτυο Π.Ε. .... για την τριετία 2019-2021».

3. Η ως άνω προσφυγή έχει ασκηθεί εμπροθέσμως (βλ. το άρθρο 10 της από 28.1.2022 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου «Επείγουσες φορολογικές,

τελωνειακές και συναφείς ρυθμίσεις, επείγουσες διατάξεις για τη διασφάλιση του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας» Α' 14 που κυρώθηκε με το άρθρο 1 του ν. 4890/2022 Α' 23, σύμφωνα με το οποίο το χρονικό διάστημα αναστολής εργασιών του Ελεγκτικού Συνεδρίου, από τις 25 έως τις 28 Ιανουαρίου 2022, λόγω της κακοκαιρίας «.....» δεν υπολογίζεται στις δικαστικές προθεσμίες για τη διενέργεια διαδικαστικών πράξεων) και κατά τα λοιπά νομοτύπως. Συνεπώς, πρέπει να γίνει τυπικά δεκτή και να ερευνηθεί περαιτέρω ως προς τη βασιμότητα των προβαλλόμενων με αυτή λόγων, παρά την απουσία της προσφεύγουσας η οποία δεν παραστάθηκε καίτοι κλήθηκε προς τούτο νομίμως και εμπροθέσμως (βλ. την από 31.1.2022 έκθεση επίδοσης του υπαλλήλου του Ελεγκτικού Συνεδρίου Σπυρίδωνα Καββαδία).

4. Παραδεκτώς και με προφανές έννομο συμφέρον παρεμβαίνει, με το από 28.2.2022 δικόγραφο παρέμβασης, υπέρ της παραδοχής της προσφυγής ανάκλησης και κατά του κύρους της προσβαλλόμενης πράξης η εταιρεία «.....», η δε παρέμβαση αυτή πρέπει να εξετασθεί περαιτέρω.

5. Στο άρθρο 132 του ν. 4412/2016 «Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Προμηθειών και Υπηρεσιών (...)» (Α' 147), όπως ισχύει μετά την αντικατάσταση του πρώτου εδαφίου της περίπτωσης γ' της παραγράφου 1 με το άρθρο 22 παρ. 34 του ν. 4441/2016, Α' 227, ορίζεται ότι «[ο]ι συμβάσεις (...) μπορούν να τροποποιούνται χωρίς νέα διαδικασία σύναψης σύμβασης (...) όταν πληρούνται σωρευτικά οι ακόλουθες προϋποθέσεις: αα) η ανάγκη τροποποίησης προέκυψε λόγω περιστάσεων που δεν ήταν δυνατόν να προβλεφθούν από μια επιμελή αναθέτουσα αρχή, ββ) η τροποποίηση δεν μεταβάλλει τη συνολική φύση της σύμβασης, γγ) οποιαδήποτε αύξηση της τιμής δεν υπερβαίνει το 50% της αξίας της αρχικής σύμβασης (...)». Περαιτέρω, στο άρθρο 156 του ως άνω ν. 4412/2016, το οποίο εφαρμόζεται ειδικά στις συμβάσεις έργου, ορίζεται ότι: «Η σύμβαση μπορεί να τροποποιείται, χωρίς νέα διαδικασία σύναψης, εφόσον ο φορέας κατασκευής του έργου διαπιστώσει, ότι προέκυψε ανάγκη εκτέλεσης συμπληρωματικών εργασιών, οι οποίες δεν περιλαμβάνονται, είτε κατά το είδος είτε κατά την ποσότητα, στο αρχικό

ανατεθέν έργο ούτε στην πρώτη συναφθείσα σύμβαση και κατέστησαν αναγκαίες κατά την εκτέλεση του έργου, όπως αυτό περιγράφεται στην αρχική σύμβαση, με την προϋπόθεση ότι οι συμπληρωματικές εργασίες δεν μπορούν τεχνικά ή οικονομικά να διαχωριστούν από την κύρια σύμβαση, χωρίς να δημιουργήσουν μείζονα προβλήματα για τις αναθέτουσες αρχές ή όταν αυτές οι εργασίες, μολονότι μπορούν να διαχωριστούν από την αρχική σύμβαση, είναι απόλυτα αναγκαίες για την τελειοποίησή της χωρίς να μεταβάλλουν τη συνολική της φύση». Από τις ανωτέρω διατάξεις συνάγεται ότι η τροποποίηση σύμβασης για την εκτέλεση συμπληρωματικών εργασιών από τον ανάδοχο ήδη εκτελούμενου δημόσιου έργου επιτρέπεται όταν οι εργασίες αυτές παρουσιάζουν αναγκαία συνάφεια με το έργο και δεν περιλαμβάνονται στην αρχικώς συναφθείσα σύμβαση, κατέστησαν αναγκαίες κατά την τεχνική εκτέλεση του έργου, όπως αυτό περιγράφεται στην αρχική σύμβαση, λόγω απρόβλεπτων περιστάσεων ή όταν δεν μπορούν τεχνικά ή οικονομικά να διαχωριστούν από την αρχική σύμβαση, χωρίς να δημιουργήσουν μείζονα προβλήματα για την αναθέτουσα Αρχή είτε, παρά τη δυνατότητα διαχωρισμού τους, είναι αναγκαίες για την τελειοποίησή της και εφόσον το συνολικό ποσό τους δεν υπερβαίνει το ποσοστό του πενήντα τοις εκατό (50%) της αξίας της αρχικής σύμβασης, χωρίς αναθεώρηση και Φ.Π.Α. Ως απρόβλεπτες δε περιστάσεις νοούνται αιφνίδια πραγματικά γεγονότα, τα οποία δεν ανάγονται στον χρόνο κατάρτισης της αρχικής σύμβασης και τα οποία αντικειμενικά δεν ήταν δυνατόν να προβλεφθούν, σύμφωνα με τους κανόνες της ανθρώπινης εμπειρίας και λογικής, και να ενταχθούν στο αρχικό έργο και τη συναφθείσα σύμβαση, μολονότι η οριστική μελέτη ή η προμελέτη, με βάση την οποία προσδιορίστηκε το τεχνικό αντικείμενο του έργου, υπήρξε κατά το δυνατόν πλήρης και ακριβής (βλ. απόφ. 1072/2021 Ολομ. ΕλΣυν και την εκεί παρατεθείσα νομολογία). Η απόφαση του αρμόδιου οργάνου περί προσφυγής στην ανωτέρω διαδικασία ανάθεσης πρέπει, ως εκ της φύσης της, να είναι ειδικώς και επαρκώς αιτιολογημένη, ώστε να καθίσταται εφικτός ο έλεγχος νομιμότητάς της από το Ελεγκτικό Συνέδριο.

6. Στην υπό κρίση υπόθεση από το σύνολο των στοιχείων του φακέλου προκύπτουν όσα εκτίθενται στις σκέψεις 7-10 που ακολουθούν.

7. Η Περιφέρεια ..... με την από ..... εργολαβική σύμβαση, κατόπιν της ..... θετικής πράξης του Ε΄ Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ανέθεσε στην εργοληπτική επιχείρηση «.....» .....» το έργο «Αντιμετώπιση εκτάκτων προβλημάτων οδικής ασφάλειας στο επαρχιακό οδικό δίκτυο Π.Ε. .... για την τριετία 2019 - 2021», συμβατικού ποσού 796.719,71 ευρώ (πλέον ΦΠΑ).

8. Αντικείμενο του έργου, σύμφωνα με την τεχνική περιγραφή αυτού και το άρθρο 11.3 της διακήρυξης, ήταν: «(...) η άμεση αντιμετώπιση επικίνδυνων καταστάσεων κυρίως από καθιζήσεις, καταπτώσεις, ρηγματώσεις ασφαλικής στρώσης κυκλοφορίας, παρόδια βλάστηση και έμφραξη τάφρων. Στις εργασίες περιλαμβάνεται η άρση καταπτώσεων, η αποκατάσταση βλαβών, η επούλωση λάκκων, ο καθαρισμός τάφρων, των πρανών και ερεισμάτων των οδών, η κοπή των χόρτων και γενικά της παρόδιας βλάστησης με τυχόν επαναλήψεις, η συλλογή των προϊόντων καθαρισμού, η χειρονακτική ή και μηχανική φόρτωσή τους σε όχημα μεταφοράς, η μεταφορά και η εκφόρτωσή τους σε κατάλληλο χώρο. (...) Προτεραιότητα θα δοθεί γενικά, σε εργασίες άμεσης επέμβασης αποκατάστασης βλαβών και προβλημάτων που θα εκδηλωθούν στο επαρχιακό οδικό δίκτυο μετά την εκδήλωση δυσμενών καιρικών φαινομένων. Για την επίτευξη των ανωτέρω, προβλέπεται η εκτέλεση κυρίως των ακόλουθων εργασιών: 1. Χωματοουργικών, με άρση καταπτώσεων πρανών και βράχων, καθαρισμούς επενδεδυμένων ή μη τάφρων, πρανών, ερεισμάτων, οχετών, διάνοιξη τάφρων, απομάκρυνση ή κοπή δέντρων, θάμνων και παρόδιας βλάστησης που είτε εμποδίζουν την ορατότητα είτε την κυκλοφορία επί της οδού ή είναι επικίνδυνα να πέσουν μετά από δυσμενές καιρικό φαινόμενο. 2. Τεχνικών έργων, με αντιμετώπιση σε θέσεις βλαβών, κατασκευή στραγγιστηρίων και συρματοκιβωτίων για αντιστήριξη πρανών, κατασκευές από σκυρόδεμα. 3. Οδοστρωσίας, με τοπικές εξυγιάνσεις οδοστρωμάτων, κατασκευή

επιχωμάτων και ερεισμάτων οδών. 4. Ασφαλικών, με εργασίες αποκατάστασης του φθαρμένου ασφαλτοτάπητα με απόξεση ασφαλτοδοστρώματος, ασφαλικές ισοπεδωτικές στρώσεις σταθερού και μεταβλητού πάχους, και επούλωση λάκκων με ασφαλτόμιγμα σε μικρά τμήματα που έχουν καταστραφεί μετά από απρόβλεπτο γεγονός. 5. Σήμανσης και ασφάλειας, με εργασίες αποκατάστασης στηθαίων ασφαλείας, καθώς και οριζόντιας και κατακόρυφης σήμανσης. (...). Όλες οι εργασίες αποσκοπούν στην άμεση αποκατάσταση κάθε βλάβης που θα παρουσιάζεται και στον άμεσο και επιμελή καθαρισμό όλων των οδών και θα γίνεται κατόπιν ειδοποίησης και σε συνεργασία με τη διευθύνουσα υπηρεσία. Οι ακριβείς χιλιομετρικές θέσεις των επεμβάσεων θα επιλεγθούν και θα υποδειχθούν από τη Διευθύνουσα Υπηρεσία ανάλογα με την επικινδυνότητα της επέμβασης, καταρχήν κατά την έναρξη των εργασιών της σύμβασης (για την αποκατάσταση των σημείων που χρήζουν άμεσης επέμβασης) και στην συνέχεια κατά την διάρκεια εκτέλεσης του έργου για την αποκατάσταση των προβλημάτων που θα παρουσιαστούν, κατόπιν γραπτής εντολής μέχρι την ολοκλήρωση του οικονομικού αντικείμενου της σύμβασης. Επίσης, σημειώνεται ότι, δεδομένου του χαρακτήρα της εργολαβίας (συντήρηση – αποκατάσταση – επισκευή – άρση επικινδυνότητας από φυσικά αίτια και έντονα καιρικά φαινόμενα), η Διευθύνουσα Υπηρεσία διατηρεί το δικαίωμα να δίνει εντολή – υπόδειξη στον Ανάδοχο για εκτέλεση οποιασδήποτε άλλης εργασίας προκύψει μετά από τη δράση δυσμενών καιρικών φαινομένων ή άλλων, που πιθανόν να παρουσιαστούν κατά το χρονικό διάστημα εκτέλεσης της σύμβασης. Σε κάθε περίπτωση, πριν από την αποκατάσταση, θα προηγείται καταγραφή και αποτύπωση των βλαβών από τον ανάδοχο σε συνεργασία με την επίβλεψη και τα στοιχεία αυτά θα επισυνάπτονται στα Τεύχη Αναλυτικών Επιμετρήσεων και στο Μητρώο της εργολαβίας (...)). Στον οικείο προϋπολογισμό μελέτης είχαν παρατεθεί οι προς εκτέλεση εργασίες ανά ομάδες εργασιών, η τιμή μονάδας τους και η εκτιμώμενη, ανά ομάδα τιμών, συνολική δαπάνη εργασιών, με αναγραφή και ποσοτήτων των προς εκτέλεση εργασιών και η ανά εργασία μερική δαπάνη. Η συμβατική προθεσμία

εκτέλεσης του έργου καθορίσθηκε σε τρία (3) έτη από την υπογραφή της σύμβασης (βλ. άρθρο 12 της διακήρυξης).

9. Περαιτέρω, στην από 23.8.2021 αιτιολογική έκθεση που συνοδεύει τον 2^ο Ανακεφαλαιωτικό Πίνακα Εργασιών (ΑΠΕ) και την 1^η Συμπληρωματική Σύμβαση Εργασιών (ΣΣΕ) εκτίθεται ότι: «Ο παρών 2^{ος} Α.Π.Ε. συντάχθηκε για να συμπεριλάβει: α) (...), γ) Τη δαπάνη της 1^{ης} Συμπληρωματικής Σύμβασης ήτοι το κόστος των υπερσυμβατικών εργασιών που κατέστησαν αναγκαίες μετά τις καταστροφικές πυρκαγιές που έπληξαν τους Δήμους ..... του Νομού ..... και την κήρυξη σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης πολιτικής προστασίας των παρακάτω τοπικών κοινοτήτων: ....., ... Η έκταση των απρόβλεπτων φαινομένων και η εκτέλεση συμπληρωματικών εργασιών που δεν μπορούσαν να προβλεφθούν κατά τη σύνταξη της μελέτης δεν είναι δυνατόν να καλυφθεί από τον κονδύλι των απροβλέπτων και δεν μπορούν τεχνικά ή οικονομικά να διαχωριστούν από την κύρια σύμβαση και είναι απόλυτα αναγκαίες για την τελειοποίηση της χωρίς να μεταβάλλουν τη συνολική της φύση. Πιο αναλυτικά, η Αναθέτουσα Αρχή κατά το χρόνο σύνταξης της μελέτης επιμελώς κατέγραψε τα σημεία που απαιτούνται παρεμβάσεις, προσμετρώντας τις απαραίτητες ποσότητες επεμβάσεων για την κοπή της βλάστησης και καθαρισμού κατά μήκος των οδών του ΕΟ δικτύου ΠΕ ....., πλην όμως οι πρόσφατες πυρκαγιές οι οποίες έλαβαν χώρα σε περιοχές των δήμων ....., αναδείξανε ένα επιπλέον πρόβλημα πλέον του προβλήματος της ορατότητας κατά μήκος του οδικού δικτύου αυτό της ΑΝΑΦΛΕΞΗΣ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΠΥΡΚΑΓΙΩΝ. Έχει διαπιστωθεί ότι η πυκνή βλάστηση στα ερείσματα της επαρχιακής οδοποιίας εκτός του προβλήματος της ορατότητας, η οποία και προαναφέρθηκε, λειτουργεί ως φυτίλι για την ανάφλεξη έντονων πυρκαγιών στις υπό όδευση περιοχές αφού το πλήθος των οχημάτων που διέρχονται από αυτές σε συνδυασμό με τυχούσες απροσεξίες οδηγών (τσιγάρα, σκουπίδια στα ερείσματα των οδών κ.λπ.) δημιουργεί ένα εκρηκτικό μείγμα έτοιμο προς ανάφλεξη. Με την παρούσα εργολαβία και με τον εν λόγω ΑΠΕ με την

Συμπληρωματική Σύμβαση θα εκτελεστούν οι απαραίτητες και απολύτως αναγκαίες εργασίες οι οποίες θα αποκαταστήσουν προσωρινά τις υποδομές μετά τις βλάβες που υπέστησαν από τις καταστροφικές πυρκαγιές στις περιοχές των Δήμων ..... και θα τις επαναφέρουν στο σύνολό τους στην προτέρα κατάσταση. Με τις συγκεκριμένες εργασίες θα αναστραφεί η τρωτότητα των υποδομών και θα εξασφαλιστούν ασφαλείς συνθήκες χρήσης και λειτουργίας. Οι εργασίες αφορούν: - Απομάκρυνση κατεστραμμένης φυτικής γης, προϊόντων καύσης και υπολειμμάτων πυρκαγιάς. – Καθαρισμός πρανών και ερεισμάτων, συλλογή και απομάκρυνση των προϊόντων καθαρισμών. – Καθαρισμός τάφρων απορροής ομβρίων. – Κοπή χόρτων, θάμνων και βλάστησης στα ερείσματα και πρανή των οδών. Τα ανωτέρω προβλήματα είναι απαραίτητο να αντιμετωπιστούν άμεσα, για αυτό το λόγο απαιτείται η έγκριση της Σ.Σ. (...).

10. Τέλος, σύμφωνα με τον 2^ο ΑΠΕ, το ποσό της συμπληρωματικής σύμβασης ανέρχεται σε 493.493,18 ευρώ (συμπεριλαμβανομένου Φ.Π.Α.), ήτοι αντιστοιχεί σε ποσοστό 49,96% της αρχικής σύμβασης, με τη δε 1256/12.10.2021 απόφαση της Οικονομικής Επιτροπής της Περιφέρειας ..... εγκρίθηκε η σύναψη αυτής με την ήδη παρεμβαίνουσα αντισυμβαλλόμενη της Περιφέρειας ως άνω εταιρεία, αφού λήφθηκε υπόψη η θετική γνωμοδότηση του Τεχνικού Συμβουλίου Δημοσίων Έργων της προσφεύγουσας (βλ. απόσπ. ..^{ου} Πρακτικού/..... -θέμα 6^ο- του ΤΣΔΕ της Περιφέρειας .....

11. Με την προσβαλλόμενη πράξη το Ε΄ Κλιμάκιο έκρινε ότι δεν είναι νόμιμη η ανάθεση των επίμαχων εργασιών ως συμπληρωματικών, καθόσον: **α)** ο σκοπός της αρχικής σύμβασης είναι διαρκής και αφορά στην κάλυψη παγίων και διαρκών αναγκών συντήρησης του επαρχιακού δικτύου της Π.Ε. .... προς διασφάλιση της λειτουργικότητας και ασφάλειάς του και, ως εκ τούτου, η ανάγκη εκτέλεσης των εργασιών της συμπληρωματικής σύμβασης δεν ανέκυψε κατά την εκτέλεση του έργου, **β)** οι εργασίες της συμπληρωματικής σύμβασης δεν είναι αναγκαίες για την τελειοποίηση της αρτιότητας και λειτουργικότητας του έργου, καθόσον δεν πρόκειται για ενιαίο έργο με λειτουργική αυτοτέλεια, ούτε νοείται ολοκλήρωση του

αντικειμένου του, **γ)** ο διαχωρισμός των εργασιών της συμπληρωματικής σύμβασης από την κύρια σύμβαση δεν θα δημιουργήσει μείζονα προβλήματα στην αναθέτουσα αρχή και **δ)** αλυσιτελώς προβάλλεται από την αναθέτουσα αρχή ότι οι συμπληρωματικές εργασίες κατέστησαν αναγκαίες λόγω απρόβλεπτων περιστάσεων και, ειδικότερα, λόγω των πυρκαγιών που εκδηλώθηκαν στην περιοχή κατά τον μήνα Ιούλιο του έτους 2021, καθόσον για τη νόμιμη σύναψη συμπληρωματικής σύμβασης απαιτείται να συντρέχουν σωρευτικά όλες οι εκ του νόμου προβλεπόμενες προϋποθέσεις.

12. Ήδη, με την κρινόμενη προσφυγή και την υπέρ αυτής παρέμβαση προβάλλεται, κατ' εκτίμηση των λόγων τους, ότι: **α)** εφόσον κρίθηκε ότι πρόκειται για δημόσιο έργο με λειτουργική αυτοτέλεια και επιδιώκεται, εξ ορισμού, ένα ενιαίο αποτέλεσμα, εν προκειμένω η βελτιστοποίηση της ασφάλειας του επαρχιακού οδικού δικτύου της Π.Ε. ...., εσφαλμένως η προσβαλλόμενη πράξη έκρινε ότι οι συμπληρωματικές εργασίες δεν είναι αναγκαίες για την τελειοποίηση της αρτιότητας και λειτουργικότητας αυτού, **β)** οι πυρκαγιές που ξέσπασαν κατά τον μήνα Ιούλιο του έτους 2021 και είχαν ως αποτέλεσμα την κήρυξη επτά κοινοτήτων της ανωτέρω Περιφερειακής Ενότητας σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης (βλ. τις οικείες αποφάσεις του Γενικού Γραμματέα Πολιτικής Προστασίας του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη), αποτέλεσαν έκτακτο και απρόβλεπτο γεγονός, του οποίου η πρωτοφανής έκταση και η επίδραση στη δυνατότητα εκτέλεσης της αρχικής σύμβασης, δεν είχε συγγνωστώσ προβλεφθεί κατά τη σύνταξη των τευχών δημοπράτησης, **γ)** οι νέες εργασίες της συμπληρωματικής σύμβασης που αφορούν στην ομάδα των χωματουργικών δεν δύναται να διαχωριστούν από τις εργασίες της αρχικής σύμβασης, καθόσον ο νέος ανάδοχος θα εκτελεί ταυτόχρονα σε ίδια σημεία, όμοιες εργασίες με αυτές που εκτελεί ο αρχικός ανάδοχος, με αποτέλεσμα τη σύγχυση ως προς τις αρμοδιότητες που θα έχει ο καθένας και την αναποτελεσματικότητα εκτέλεσης του έργου, πέραν της καθυστέρησης και της οικονομικής επιβάρυνσης του προϋπολογισμού της προσφεύγουσας, **δ)** επικουρικώς πρέπει η ανάθεση των επίμαχων νέων εργασιών να κριθεί θετικά, κατόπιν παραπομπής στο αρμόδιο

Κλιμάκιο, με βάση το άρθρο 32 του ν. 4412/2016, ως επιτρεπόμενη, λόγω απροβλέπτων συνθηκών, απευθείας ανάθεση στον ίδιο ανάδοχο με την αρχική σύμβαση.

13. Με τα δεδομένα αυτά και σύμφωνα με τα όσα έγιναν δεκτά στη σκέψη 5 της παρούσας, το Δικαστήριο, συντασσόμενο πλήρως με τις παραδοχές της προσβαλλόμενης πράξης, άγεται στην κρίση ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις των άρθρων 132 και 156 του ν. 4412/2016 για τη σύναψη της ελεγχόμενης συμπληρωματικής σύμβασης. Και τούτο διότι, ενόψει της γενικής περιγραφής του τεχνικού αντικειμένου του έργου αυτού και του μη προσδιορισμού των σημείων εκτέλεσης των εργασιών, καθώς επίσης και του γεγονότος ότι η σύμβαση συνάπτεται ακριβώς για την αντιμετώπιση εκτάκτων συνθηκών, όπως είναι, μεταξύ άλλων, κατά τα κοινώς γνωστά, οι δασικές πυρκαγιές, οι ελεγχόμενες συμπληρωματικές εργασίες δεν καθίστανται αναγκαίες για την ολοκλήρωση και τελειοποίηση του αρχικού έργου. Άλλωστε, το εν λόγω έργο, όπως ήδη ο τίτλος του καταδεικνύει «Αντιμετώπιση απρόβλεπτων προβλημάτων Οδικής Ασφάλειας (...)», δεν έχει ενιαία οικονομική και τεχνική λειτουργία, αλλά συνίσταται σε μεμονωμένες επεμβάσεις-εργασίες που στην πραγματικότητα αποτελούν μικρότερα έργα, έτσι ώστε, κατά τα παγίως κριθέντα, να μην μπορεί να γίνει λόγος για τελειοποίηση της αρτιότητας και λειτουργικότητας αυτού. Εξάλλου, οι εργασίες που περιγράφονται αποσκοπούν στην πάγια και διαρκή ανάγκη να συντηρείται σταθερά το ανωτέρω οδικό δίκτυο και να αίρονται οι ανακúπτουσες φθορές, βλάβες και ανάγκες, ανεξάρτητα από την αιτία στην οποία οφείλονται (φυσικά φαινόμενα ή ανθρώπινες ενέργειες και τεχνικούς παράγοντες), ώστε να καθίσταται αυτό αδιαλείπτως λειτουργικό και ασφαλές και, ως εκ τούτου, οι εργασίες της επίμαχης συμπληρωματικής σύμβασης είναι αυτοτελείς και η σύμβαση αυτή δεν συμπληρώνει το αντικείμενο της αρχικής σύμβασης, αλλά αντιθέτως αφορά στην εκτέλεση των αυτών – χρονικά επαναλαμβανόμενων και αδιαλείπτως εκτελεστέων - εργασιών σε διάδοχο χρόνο μετά την εξάντληση του συμβατικού του αντικειμένου. Εκ τούτων παρέπεται, ότι η φύση του ανατεθέντος και εκτελούμενου έργου είναι ασύμβατη με την έννοια των συμπληρωματικών εργασιών

(βλ. την πάγια επί του θέματος νομολογία του Δικαστηρίου αποφ. 285/2012, 6064/2015, 445/2018, 458/2018, 527/2018, 1011/2018 VI Τμ. ΕλΣυν) και, συνεπώς, οι περί του αντιθέτου ισχυρισμοί της υπό κρίση προσφυγής και παρέμβασης περί ενιαίου σκοπού του έργου και περί δυνατότητας τελειοποίησης αυτού μέσω της σύναψης της συμπληρωματικής σύμβασης είναι απορριπτέοι ως αβάσιμοι. Ενόψει των ανωτέρω, βασίμως αναδείχθηκε με την προσβαλλόμενη πράξη η ως άνω πλημμέλεια και ο προβαλλόμενος με την υπό κρίση προσφυγή ισχυρισμός ότι η ανάγκη εκτέλεσης των εργασιών της συμπληρωματικής σύμβασης οφείλεται σε απρόβλεπτες περιστάσεις, ήτοι στις εκτεταμένες βλάβες που προκλήθηκαν από τις πρωτοφανείς πυρκαγιές του Ιουλίου 2021 στην περιοχή όπου εκτελείται η μόλις έναν μήνα πριν (1.6.2021) υπογραφείσα εργολαβική σύμβαση, πρέπει να απορριφθεί προεχόντως ως αλυσιτελής, καθόσον για τη νόμιμη σύναψη συμπληρωματικής σύμβασης δεν αρκεί μόνο η συνδρομή απρόβλεπτων περιστάσεων, αλλά απαιτείται να συντρέχουν σωρευτικά όλες οι εκ του νόμου προβλεπόμενες προϋποθέσεις, για τον ίδιο δε λόγο απορριπτέος είναι και ο ισχυρισμός περί μη δυνατότητας διαχωρισμού των νέων εργασιών από το ήδη ανατεθέν έργο. Τέλος πρέπει να απορριφθεί και ο επικουρικώς προβαλλόμενος ισχυρισμός ότι το υποβληθέν σχέδιο σύμβασης φέρει τον χαρακτήρα νέας αυτοτελούς απευθείας ανάθεσης εργασιών, δοθέντος ότι η αρχική συμβατική σχέση μεταξύ της προσφεύγουσας Περιφέρειας και της παρεμβαίνουσας εταιρείας δεν έχει ακόμη λήξει, ήτοι η αρχική σύμβαση είναι σε φάση εκτέλεσης (αντίθετο το πραγματικό της επικαλούμενης πράξης 41/2020 Ζ' Κλιμ. ΕλΣυν), επί της οποίας εφαρμοστέο είναι το νομοθετικό πλαίσιο περί τροποποίησης των όρων της σύμβασης, ενώ, επίσης, δεν έχει τηρηθεί η διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 32 του ν. 4412/2016, ούτε υφίσταται η εκπεφρασμένη βούληση της προσφεύγουσας, με τη λήψη σχετικής απόφασης του αρμοδίου οργάνου επί του θέματος αυτού.

14. Κατ' ακολουθίαν των ανωτέρω, η κρινόμενη προσφυγή ανάκλησης και η υπέρ αυτής ασκηθείσα παρέμβαση πρέπει να απορριφθούν και η προσβαλλόμενη πράξη να μην ανακληθεί.

Για τους λόγους αυτούς

Απορρίπτει την από 24.1.2022 (Α.Β.Δ. ....) προσφυγή ανάκλησης της Περιφέρειας ..... και την υπέρ αυτής ασκηθείσα από 28.2.2022 έγγραφη παρέμβαση της ανώνυμης εταιρείας με την επωνυμία «.....», και

Δεν ανακαλεί την ..... Πράξη του Ε΄ Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Κρίθηκε και αποφασίσθηκε μέσω τηλεδιάσκεψης στις 22 Μαρτίου 2022.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΣΩΤΗΡΙΑ ΝΤΟΥΝΗ

Ο ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ ΠΑΡΕΔΡΟΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΝΤΑΛΛΑΧΑΝΗΣ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΠΕΛΑΓΙΑ ΚΡΗΤΙΚΟΥ

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο ακροατήριο του Δικαστηρίου στις 5 Απριλίου 2022.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΣΩΤΗΡΙΑ ΝΤΟΥΝΗ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΠΕΛΑΓΙΑ ΚΡΗΤΙΚΟΥ